

En Lægmand ser paa „Vredens Dag“

Herr Carl Th. Dreyer.

Hvis en jævn Lægmands Betragtninger havde nogen Chance for at trænge igennem, vilde Deres Ry som Filminstruktør have været alvorligt truet. Jeg var efter Avisernes Kritik paa Forhaand klar over Retningslinjerne for en Analyse og var parat til at gaa løs paa Deres Værk. Det var i Hovedsagen kun at anlægge sunde, jævne menneskelige Synspunkter overfor et unaturligt og overeksponeret Produkt, oven i Købet behandle et Emne, der laa langt fra vor Tid og dens Problemer. Jeg manglede blot at se Filmen, men dette betragtede jeg egentlig som et i og for sig unødvendigt Ordenshensyn. Nu har jeg set Filmen, og jeg har opgivet alle morderiske Planer.

Alene Begyndelsen er betagende. De lader ikke Almuekvinden, Herlofs Marte, ved Lyden af den truende Folkedans styrtede afsindig afsted, hvad der vilde have været en nærliggende, men letkøbt Effekt. De lader hende staa nogle Sekunder stivnet i Stuens Midte og frembringer derved en Spænding mellem Larmen udenfor Huset og Rummets Stillehed med den stakkels Kivinde staaende som en Støtte, varslende den kommende Ulykke. Denne Virkning af Røster og Lyde, hvis Ophav ikke ses, genfinder man senere i Filmen, saaledes i Scenen, hvor Præsten og Øvrighedspersonerne sidder paa deres Tribune ved Baalfærden, medens Røsterne summer omkring dem fra Folkemængden, der er samlet paa Grøneværet i den lyse Sommerdag, men som ikke ses, og ligeledes i Scenen i Præstens Kammer, hvor man stadig hører de rolige Slag fra et Ur, som heller ikke ses. Disse enkle Virkemidler giver en stærk realistisk Følelse af Rumlighed og af Spændthed, der lader Billederne prænte sig i Bevidstheden. Jeg vil netop hellere bruge Udtrykket Billeder end Scener, fordi Billedvirkningen for Dem er saa afgørende.

Maleren Giersing sagde en Gang, at

et Materis vigtigste Virkning er Rammevirkningen, og maaske gælder noget lignende for Filmen. Men kunde sige, at den Billedvirkning, De tilstræber, ikke er moderne, men hentet fra gammel Kunst. Saaledes leder mange af Billederne Tanken hen paa Rembrandts Laugebilleder, men for det første er der jo for Deres Film en tidmæssig Logik i dette, og for det andet maa selv moderne indstillede Mennesker vel anerkende, at ogsaa Hollænderne kendte Rammevirkningen. I hvert Fald bevirker netop Billedvirkningen i denne Film, at mange af Scenerne faar et klart og ægte sjælligt Indhold, hvor andre moderne danske Film vilde virke udvaskende, selv om de støttede sig til lange Dialoger, maaske med unge Skuespillerinders hendøende Gisp, saaledes som vi kender det saa godt fra den danske Radio.

Netop Billedvirkningen i denne Film understreger det sjælelige Indhold. Præstens Mor i sin majestætiske Ubarmhertighed glemmer man ikke, og hvilket Perspektiv giver f. Eks. ikke Billedet af den aldrende, asketiske Præst bøgende sig ned over Hustruens Broderi og betragtende det ungdommelige og livsvarme Motivvalg, pludselig fattende Svælget mellem de to. Eller Billedet, hvor Hustruen staar med Tenen paa Vej ud af Døren, pludselig knipsende Tenen rundt for Næsen af den forbitrede Svigermoder. Et glimrende præcist Udtryk for en spontan Kækhed og Kaadhed, som den vakte Elskov indgiver den unge Kvinde. Eller Billedet med de vandrende Kordrenge, der gør Sangen fremadskridende, hvor et frontalt Kor vilde give Indtryk af noget stationært.

Og saa Talen. Man har bedrejdt Dem, at De lader Personerne tale for langsomt og for sparsomt. Med Hensyn til Langsomheden er man jo i en Præsts Hjem, og hans asketiske Højtidelighed kan vel nok have paavirket Omgivelserne. Og med Hensyn til Sparsomheden. Er der ikke netop Virkelighed i dette? Gaar man til daglig rundt og holder lange Dialoger? Er der ikke netop f. Eks. i mange af Radioens Samtaler med lange, fastbyggede Sætninger og Bisætninger noget ganske uvirkeligt? Lang Tale kan maaske i Radioen være nødvendig, men ikke i Filmen. De giver Situationen i faa Ord, f. Eks. i Billedet, hvor den unge Pige pludselig giver en Intuition, som Kærligheden giver hende, faar Øje paa et Træ hældende sig mod sit Spejlbillede i Vandet og heri finder et Billede paa sin naturbestemte Samhørighed med sin Elskede. Og det sidste Billede af den unge Kvinde aidende ved Præstens Kiste, tyntet af Kirkens Højtid og overvældende Au-

toriet og øvrigt af sin Elskede og derfor bekendende en Brøde, som hun vel i Bekendelsens Øjeblik føler sig overbevist om, men som hun efter vor Tids Opfattelse ikke kan have be-gaaet. Kort Tid forinden havde hun følt sig i Kraft af sin Kærlighed som eet med Naturen og indviet til at føre Naturen i sig videre. Nu lægger Taagerne sig over hendes Sind, nu styrter det alt, saadan som hun fra sit Vindue havde set Almuekvinden Herlofs Marte styrtede i Baalet paa en lille næsten umærkelig Haandbevægelse fra Kirkens Mand. Der er en psykologisk Logik og Realisme i Filmen, der virker betagende ved sin Ægthed.

Jeg kom til at tænke paa alt dette, da jeg læste, at Filmen „Afsøret“ ved en Afstemning var blevet hævet til Skyerne — denne Film med dens sære og overmaade sjældne patologiske Fænomener, der savner enhver almen Betydning, med dens Usandsynligheder, Godtkebøfflosofi og ganske uægte Apachekolorit. Deres Film vil vinde en større Sejr.

Deres ærbødige
Knud Strandgaard.

Udklip af:

Bismon

den 16/12 1973

